

se nastanak i uspjeh kapitalizma, koji je katolička strana tek implicitno podržala i kasnije prihvatila kao “Bogu drago” i zdravo tržišno nadmetanje u radu i kvaliteti. Nastavlja se o razlici u racionalnosti kod pitanja predestinacije i ispovijedi vezano za protestantstvo s jedne strane i protureformaciju, odnosno katoličanstvo s druge.

U poglavlju *Prijepori o Weberovu pojmu racionalnosti (racionalizacije)* govori se o različitim poimanjima pojma racionalnosti. Weberov je imperativ svakako pojmovno određenje i vrijednosna neutralnost istraživanja i teme rada, a cilj se tiče prvenstveno “racionalnosti u privređivanju”. Slijede sfere svijeta koje se razvijaju po “vlastitim zakonima” i u sukobu su s racionalnosti religije spasenja. Tu je nabrojano pet sfera: ekonomska, politička, estetska, erotska i intelektualna.

Dalje u knjizi susrećemo članak o Weberovoj neutralnosti znanosti, o kojoj Ante Marušić često govori i diskutira, a koji nije objavljen, te ostali članci koji su dosada bili prije objavljeni, a zanimljivo se uklapaju i u glavnu temu knjige. Slijedi stoga *Weberova teorija i metodologija*, a nakon nje *Problem teorije sistema Talcotta Parsonsa i Niklasa Luhmanna*, te *Karl Mannheim o sociologiji kulture*. Potom slijede tri interesantna i tematski komplementarna rada: *J. Schumpeter o kapitalizmu, socijalizmu i demokraciji*; *Michael Harrington o krizi kapitalizma i državi blagostanja*; i na kraju *(Bahrova) Kritika kao apologija*.

Kod posljednja tri rada otvara se dodatno problem upitnosti racionalnosti samoga kapitalističkoga sustava. Sva tri autora dakako hvale socijalizam nasuprot kapitalizmu, ali se uzima u obzir i vrijeme aktualnosti i promjena nakon tih rasprava u sedamdesetim i osamdesetim godinama prošloga stoljeća. Također, o tim polemikama Ante Marušić piše i u prvom dijelu knjige te ih “pobi-

ja”, a završava poglavljem o Weberovoj poznatoj “birokraciji” i njezinoj racionalnosti, te o *iron cage* kapitalističkoga sustava.

Bartul Marušić

Ivan Šestak, Ivan Čulo i Vladimir Lončarević (ur.), *Odjeci filozofije personalizma: Zbornik radova s Međunarodnog znanstvenog skupa Personalizam — jučer, danas, sutra*. Zagreb: Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, 2019, 304 str.

Zbornik *Odjeci filozofije personalizma* okuplja radove izložene na međunarodnom znanstvenom skupu *Personalizam — jučer, danas, sutra* održanom 1. prosinca 2017. godine na Fakultetu filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Međunarodni znanstveni skup ostvaren je u suradnji s Filozofskim fakultetom Papinskoga sveučilišta Gregoriana u Rimu, Teološkim fakultetom Sveučilišta u Ljubljani i Institutom Fontes Sapientiae iz Zagreba. Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove u Zagrebu može se pohvaliti bogatim kontinuitetom objavljenih djela, u kojem je novoizdani zbornik trideset i treći član u kolekciji Filozofskoga niza. Zbornik sadržava dvadeset i dva priloga. Uz njih zbornik posjeduje *Pozdravnu riječ na otvorenju skupa* (str. 9–10), koju je uputio Ivan Koprek, dekan Fakulteta filozofije i religijskih znanosti. Na posljednjim stranicama nalazimo program znanstvenoga skupa (str. 301–302), koji nam pruža jasan uvid u aktivne izlagače i moderatore koji su pridonijeli ostvarenju i izvođenju samoga skupa. Radi bogatoga i ilustrativnoga sadržaja koji nalazimo u priložima, ali i radi lakšega bibliografskoga snalaženja, ukratko ćemo izložiti naslove i teme koje nalazimo u zborniku.

Prvi prilog dolazi iz pera akademika Ivana Supičića pod naslovom *Kristova "radosna vijest" — od perenijalne utemeljenosti do aktualne suvremenosti personalizma* (str. 11–16). Anto Mišić i Miroslav Čadek pridonose povijesno-filozofskim upitom o nastanku pojma osobe i njegova značenja kroz ranokršćanski period u prilogu *Filozofsko-teološki korijeni govora o osobi* (str. 17–31). Skolastički utjecaj razumijevanja i razvitka učenja o osobi donosi Hrvoje Relja u prilogu *Metafizički temelji posebnosti osobe u učenju sv. Bonaventure i sv. Tome Akvinskoga* (str. 33–42). Međuodnos suvremenih rasprava o entropijskom načelu i ontološkoj dimenziji čovjeka prikazao je Nikola Kajtez u prilogu *Mogućnost i granice personalizma: Negentropijska perspektiva* (str. 43–51). Utjecaj personalista na filozofsko-pravnu tradiciju 20. stoljeća donosi Ivan Čulo u prilogu *Personalistička filozofija prava* (str. 53–84). Dan Đaković donosi prilog *Sekularnost, sekularizacija i sekularizam u svjetlu misli Jacquesa Maritaina* (str. 85–93) nastojeći kroz Maritainov filozofski opus propitati suodnos vjerskih zajednica i države. Alojz Čubelić donosi uvid u personalistički humanizam Jacquesa Maritaina i antitezu ateističkih humanističkih pokreta u prilogu *Što je ostalo od cjelovitog humanizma?* (str. 96–118). Miroslav Rožić u prilogu *Suprotstavljenost personalizma i materijalizma na primjeru politike nakon Drugog svjetskog rata* (str. 119–128) iznosi utjecaj personalističkih ideja na formiranje europskih političkih stranaka u poslijeratnoj Europi.

U sljedeća četiri priloga prikazana je personalistička misao u Rusiji. O najvažnijem ruskom personalistu Nikolaju Berdjajevu pišu Ivan Devčić u prilogu *Personalizam u filozofiji Nikolaja A. Berdjajeva* (str. 129–151), Jakub Gorczyca u članku *Nikolaj Berdjajev — čitač Martina Bubera* (str. 153–156) i Nenad Malo-

vić u Berdjajevu filozofsku analizu političkih sustava, polazeći od demokracije i liberalizma do totalitarnih državnih tvorina u prilogu *Berdjajev o političkom sustavima* (str. 157–166). Posljednji rad o ruskim personalistima donosi Nikola Stanković u prilogu naslovljenom *Personalizam ruskog filozofa Lava Šestova* (str. 167–177). O važnosti i mogućnosti personalističke misli kod danskoga Sokrata piše Bojan Žalec u prilogu *Kierkegaardov personalizam* (str. 179–189). Daniel Miščin u prilogu *Bit personalizma i Levinasova kritika Heideggerove ontologije* (str. 192–212) izlaže Levinasovu kritiku Heideggerova pojma tubitka te nastoji izložiti jezgru Levinasova personalizma. Barbara Čuk u prilogu *Hannah Arendt i otkrivanje jedinstvenog osobnog identiteta* (str. 213–220) istražuje ulogu djelatnosti govora i djelovanja kao specifičnoga ljudskoga pojavljivanja. U prilogu *Robert Spaemann — promocija osobe* (str. 221–238) Ivan Šestak donosi bio-bibliografske podatke o Robertu Spaemannu i njegovu angažiranost u promicanju dostojanstva ljudske osobe, približavajući život i djelo toga njemačkoga filozofa hrvatskoj javnosti. Neven Štimac donosi prilog naslovljen *Don Ivan Dinko Illich: Život i djelo* (str. 239–256), izlažući biografske podatke o Ivanu Illichu te njegov misaoni i djelotvorni angažman u širenju personalističkih ideja. Prilog *Recepcija personalizma kod hrvatskih mislilaca u emigraciji* (str. 257–263) donosi Božidar Petrač, prikazujući recepciju personalizma u Hrvatskoj, osvrćući se posebno na hrvatske intelektualce u emigraciji. Vladimir Lončarević izlaže prilog *Personalistički vidici u misli Dušana Žanka* (str. 265–277). Prvi dio rada posvećen je biografskim podacima Dušana Žanka, a u ostatku se rada iznose personalističke misli i teme kod već spomenutoga autora. Posljednja dva priloga tematiziraju personalistički pokret i misao u Sloveniji. Peter Kova-

čič Peršin donosi izdašan popis autora koji su svojim intelektualnim naporima i društvenim djelovanjem gradili personalističku misao u Sloveniji, a naslov je priloga *Personalizam kod Slovenaca* (str. 279–288). Posljednji prilog donosi Božidar Brezinščak Bagola pod naslovom *Zapisi uz prevodenje izabranih eseja Petra Kovačiča Peršina, suvremenog slovenskog personalista* (str. 289–299), opisujući urednički i prevoditeljski angažman oko Peršinovih eseja koji ukazuju na istinsku vrijednost čovjeka suočenu s totalitarnim ideologijama i utilitarističkim pretpostavkama kapitalizma.

Zaključno možemo istaknuti kako zbornik zbog svojih mnogobrojnih tema i širokoga formalnoga vidika pod kojim su obrađene personalističke ideje predstavlja veliki doprinos svim studentima, ali i angažiranim stručnjacima koji su zainteresirani za proučavanje personalističke tradicije, koja svakako zaslužuje istaknutiji položaj u hrvatskom intelektualnom nasljeđu. Vrijedno je napomenuti kako zbornik prilaže dokaz o raširenosti personalističke misli, koja je intelektualni i društveni pokret koji nije ostao samo u granicama zapadne Europe, nego je svoje sljedbenike zadobio u južnoj Europi i dalekoj Rusiji. Štoviše, zbornik daje uvid u prošlost i genezu personalističkih ideja, proširuje znanje o suvremenim personalistima i njihovim intelektualnim angažmanima te pruža nadu za budućnost personalističke filozofije na međunarodnoj razini.

Karlo Seke

Krista Mijatović, *Razumijevanje i ostvarenje poslanja kod redovnica u Hrvatskoj danas*. Zagreb: Glas Koncila, 2019, 376 str.

Redovnice stoljećima znakovito oblikuju crkveni i društveni život u Hrvatskoj na mnogim područjima i razinama. Prisutnost i djelovanje ženskih redovničkih zajednica posebno se razgranalo u 19. i 20. stoljeću dolaskom redovnica različitih družbi iz drugih zemalja Europe ili osnivanjem novih zajednica na tlu Hrvatske. U teškim razdobljima života puka i zemlje redovnice su dale pečat mjestu u koje su došle i vremenu koje su oblikovale prepoznatljivim karizmama svojih zajednica te osobnim angažmanom i darovima svake pojedine. Život i djelovanje ženskih redovničkih zajednica s jedne strane odražava opću sliku Katoličke crkve određenoga konteksta. No, s druge strane redovnice su i nositeljice obnove mjesnih Crkava, što je bilo osobito vidljivo nakon Drugoga vatikanskoga koncila. Međunarodno otvaranje i povezivanje Hrvatske sa svijetom nakon sloma komunističkoga režima 1990. godine otvorilo je i redovnicama nove perspektive. U promijenjenim društvenim i crkvenim okolnostima redovnice u Hrvatskoj traže novu orijentaciju i pozicioniranje, čemu svjedoči i knjiga s. Kriste (Jasne) Mijatović. Riječ je o objavljenj doktorskoj disertaciji koja je napisana pod mentorskim vodstvom autorice ovih redaka i obranjena na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Knjiga istodobno pruža uvid u stanje ženskih redovničkih zajednica u Hrvatskoj, uključujući postojeće trendove, mogućnosti, potrebe i perspektive.

Tema je ove publikacije redovnički život koji se promatra s gledišta poslanja i usredotočuje na redovnice u Hrvatskoj, poglavito redovnice apostolskoga usmjerenja. U znanstvenoj literaturi